

فصل اول: سیر تحولی پول

بررسی علل پیدایش و سیر تحول پول در زندگی اجتماعی بشر
روش مبادله پایاپای (تهاتری)
کالای موجود در جامعه با یکدیگر مبادله می شوند
معایب و محدودیت مبادله پایاپای:

- ۱- غیر قابل تقسیم بودن برخی کالاها
- ۲- تناسب و همزمانی نیازهای طرفین مبادله
- ۳- لزوم دانستن نسبت های بسیار زیاد مبادله

$$\frac{N(N - 1)}{2}$$

$$\text{تعداد نرخ مبادله} = \frac{50(50-1)}{2} = 1225$$

- ۴- هزینه حمل و نقل کالا
- ۵- فساد پذیری برخی کالاها

تعریف پول:

معیار سنجش ارزش و وسیله دادوستد می باشد.

پیدایش پول:

ایجاد وسیله ای برای تسهیل در دادوستد موجب پیدایش پول گردید.

پول کالایی:

کالاهایی به عنوان معیار مقایسه ارزش سایر کالاها مورد استفاده قرار می گرفتند بی آنکه نقش ویژه واسطه را در مبادلات ایفا کنند.

پول فلزی:

با گسترش جوامع بشری و وسعت یافتن مبادلات و پدید آمدن تقسیم کار فلزات قیمتی به عنوان مناسب ترین وسیله برای ایفای نقش پول پذیرفته شدند.

تاثیر پیدایش پول فلزی در اقتصاد:

- 1- تولید از مصرف جدا شد
- 2- امکان ذخیره و انباشت ثروت
- 3- امکان معامله و مبادله بدون تولید فراهم گردید
- 4- نظام ارزش گذاری کالاها تحت تاثیر ارزش پول قرار گرفت

قانون گرشام:

پول بد پول خوب را از جریان خارج می کند. (بازرگان انگلیسی، مشاور مالی الیزابت اول ملکه انگلیس، موسس بورس سلطنتی انگلستان قرن 16)

نظام پایه پولی موازی دو فلز طلا و نقره:

در این نظام، دو فلز طلا و نقره به عنوان پایه پولی معرفی شده بدون اینکه میان واحدهای آن رابطه مشخصی را برقرار کرده باشد.

نظام پایه دو فلزی با رابطه مشخص:

در این نظام هردو فلز طلا و نقره پول رسمی شناخته شده و بین واحدهای این دو فلز رابطه قانونی و مشخصی از طرف دستگاه حاکم برقرار گردید.

نظام پولی تک فلزی:

با مشکلاتی که در نظام پایه دو فلزی با رابطه مشخص وجود داشت، نظام پولی تک فلزی (نقره- طلا) متداول شد.

وظایف پول:

1- پول به عنوان وسیله مبادله

2- پول معیار سنجش

3- پول به عنوان ذخیره ارزش

4- پول معیار پرداخت های معوق

اسکناس با پول کاغذی:

برای رفع معایب خاص سکوکت فلزی پول کاغذی انتشار پیدا کرد.

انتشار اسکناس و آغاز عملیات بانکی:

مقبولیت رسیدهای صادر از جانب صرافی ها موجب چاپ رسید استاندارد توسط بانکها شد و بانک متولی انتشار پول معرفی شد.

مکاتب انتشار اسکناس:

1- مکتب پولی یا انتشار:

اسکناس منتشره می بایستی دارای صد درصد پشتوانه فلزی گرانبها باشد.

2- مکتب اصل بانکی:

لزومی ندارد ارزش اسکناس منتشره کاملا برابر پشتوانه فلزی باشد، بلکه حجم پول می بایستی با توجه به نیاز جامعه و ظرفیت اقتصادی انتشار یابد و در جریان گذارده شود.

3- مکتب پورسانتاژ:

مکتب بینابین مکتب پولی و مکتب بانکی می باشد.

پول تحریری:

مجموع مانده حسابهای مشتریان بانکها و سایر موسساتی که سپرده می پذیرند، اطلاق می شود و معمولا به وسیله چک یا وسایل دیگر از حسابی به حساب دیگر قابل انتقال است.

پول الکترونیکی:

پولی است که به صورت الکترونیکی حرکت کرده و به گردش درمی آید و می تواند به صورت کارت هوشمند و یا کارتهایی که در آنها ارزش ذخیره شده، یا کیف پول الکترونیکی ارائه شود. همچنین می تواند در پایانه فروش استفاده شده و یا بدون دخالت هیچ شخص دیگر مستقیما به صورت شخص به شخص مورد استفاده قرار گیرد و نیز می تواند از طریق خطوط تلفن به سوی بانکها و یا دیگر ارائه دهندگان خدمات یا صادرکنندگان (پول الکترونیکی) به حرکت درآمده و یا خرج شود.

ویژگیهای کلیدی پول الکترونیکی:

- ارزش بر روی قطعه یا وسیله الکترونیکی ذخیره می شود

- ارزش موجود به طرق مختلف انتقال می یابد

- تعداد شرکا و طرفین معاملات پول الکترونیکی بیشتر از معاملات قراردادی است
- صادر کننده پول الکترونیکی مهم ترین نقش در این میان است
- موانع فنی و اشتباهات انسانی معاملات را با مشکل مواجهه می سازد
- فراملیتی یابی مرز بودن
- عدم نیاز به حضور فیزیکی، پرداخت کننده و دریافت کننده معامله.

پیامدهای اقتصادی گسترش استفاده از پول الکترونیکی:
افزایش میزان مبادلات است.

آثار کلان اقتصادی پول الکترونیکی:

- 1- بازار ارز: عامل بالقوه افزایش بی ثباتی در بازار ارز باشد.
- 2- بازار مالی: بروز بحران و ورشکستگی سیستم مالی به دلیل فقدان توانایی پرداخت نقدی ارزش پولهای الکترونیکی بصورت همزمان.

مسائل حقوقی در صدور و استفاده از پول الکترونیکی:
الف) امنیت:

- نفوذ هایی با قصد مجرمانه جدی (نظیر تقلب - دزدی اطلاعات مالی یا تجاری حساس)

- نفوذ توسط هکرها (قطع سرویس ها که باعث از کار افتادن وب سایت می شود)

- وجود نقصی در طراحی سیستم که منتهی به نفوذ امنیتی می شود.

- محدود کردن دسترسی به سیستم با استفاده کنندگان مجاز و کنترل و تصدیق هویت و مجوز طرفین برای مطمئن شدن از اینکه آیا معاملات انجام شده از طریق اینترنت دارای قابلیت اجرایی هستند یا نه.

- حفظ محرمانه بودن اطلاعات هنگامیکه از طریق شبکه های ارتباطی عبور می کنند.
ب) حریم خصوصی:

همه شرکای سیستم باید اطلاعات معین و مشترکی را درباره قواعد حاکم بر استفاده از محصولات پول الکترونیکی داشته باشد. مصرف کننده باید تضمین کند و اطمینان داشته باشد که اطلاعات مبادله شده تنها به طرف هایی که مجاز به دریافت آن بوده و آن هم فقط تاحدی که مجاز به دریافت اطلاعات بوده اند، منتقل شده است.

ج) ریسک های قانونی و حقوقی:
ریسک های حقوقی از نقص قوانین، مقررات یا رویه های توصیف شده همانند پول شویی افشای اطلاعات مشتری و حمایت از حریم خصوصی و غیره نشات می گیرند، ریسک های حقوقی همچنین زمانیکه حقوق و تعهدات طرفین به خوبی تعیین و مشخص نشده اند می توانند ایجاد شوند.

مسائل حقوقی و قانونی در تنظیم قواعد پول الکترونیکی:

با توجه به توسعه و پیشرفت پول الکترونیکی نقش های چهارگانه سنتی بانک مرکزی از قبیل:

- سیاستهای پولی را مدیریت کند.

- برسیستم پرداخت نظارت می کند.

- مقررات را تنظیم و منتشر می کند.

- نظارت بر سیستم بانکداری.

تا حدی تحت تاثیر قرار می گیرند بنابراین صدور پول الکترونیکی می باید قانونمند و منظم باشد و صادرکننده باید مدیریت ریسک قابل اطمینانی باشد که مستلزم نظارت بانک مرکزی است.

تسویه بانکی و موضوعات ثبات و امنیت:

صادر کننده باید موازنه ای مناسب بین پول الکترونیکی و پشتوانه ذخیره شده ایجاد کند.

مقابله با استفاده غیر صحیح از پول الکترونیکی:

محدوده ای از پول الکترونیکی بدون فعل و انفعال مستقیم با سیستم اپراتور می تواند منتقل شود. حداکثر میزان پول الکترونیکی که می تواند روی دستگاه نگهداری و ذخیره شود. صلاحیت و توانایی دستگاه و سیستم برای نگهداری سوابق

سهولت عبور و حرکت پول الکترونیکی از فراز موزه های جغرافیایی رعایت مقررات در خصوص شناخت مشتریان نهادها و موسسات مالی.

اثرات پول الکترونیکی بر بانکها:

بانکداری الکترونیکی و پول الکترونیکی، به بانکها این امکان را می دهد که بازار خود را از نقش های سنتی سپرده گذاری و اعطای اعتبار فراتر برده و توسعه بخشند و مهم تر اینکه بانکداری الکترونیکی و پول الکترونیکی می تواند هزینه های عملیاتی بانکها را کاهش دهد.

واژه ها و مفاهیم پولی:

- 1- شبه پول: غیر از اسکناس و مسکوک سایر اشکال پول مانند سپرده ها که می توانند وظایف پول را انجام دهند.
- 2- نقدینگی: مجموع پول در گردش و شبه پول موجود در جامعه
- 3- سرعت گردش پول: تعداد دفعاتی که یک واحد پولی در طی سال دست به دست می شود.

بخش دوم:

ساختار و طبقه بندی نهادهای فعال در بازارهای مالی:

بنگاههای تجاری:

موسسات غیرمالی (تولید کننده کالا و ارائه خدمات)

موسسات مالی (مجموع واسطه ها در بازار پول و سرمایه)

بخشی از نظام مالی هستند که وظیفه اصلی آنها انتقال وجوه قابل قرض از قرض دهندگان به قرض گیرندگان است.

خدمات مالی موسسات مالی:

- 1- تبدیل دارایی های تحصیل شده از طریق بازارهای مالی به گونه متفاوتی از دارایی ها که ارجحیت بیشتری دارد.
- 2- مبادله دارانیهای مالی به نیابت از سوی مشتریان
- 3- مبادله دارانیهای مالی به حساب خود بانک

4- کمک به ایجاد دارانیهای مالی برای مشتریان و سپس فروش آن دارانیها به سایر مشارکت کنندگان در بازار سرمایه.

5- ارائه مشورت درباره سرمایه گذاری به دیگر مشارکت کنندگان در بازار

6- مدیریت پرتفوی برای مشارکت کنندگان در بازار سرمایه.

جنبه های عملکرد اقتصادی موسسات و واسطه مالی:

الف) تطبیق

یعنی تبدیل بدهی کوتاه مدت به دارایی بلند مدت.

ب) کاهش خطر ایجاد با متنوعی سرمایه گذاری کند که ضریب همبستگی ریسک و بازده

آنها به گونه ای است که ریسک پرتفوی را کاهش می دهد.

ج) کاهش هزینه های عقد قرارداد و پردازش اطلاعات:

واسطه های مالی با توجه به صرفه جویی های ناشی از مقیاس مقرون به صرفه تر از سرمایه گذاران حقیقی و فردی است.

د) ایجاد مکانیسم پرداخت:

امکان پرداخت بدون استفاده از پول نقد عامل مهم در عملکرد بازارهای مالی است.

ه) یک کاسه کردن پس اندازها:

با جمع آوری سپرده ها و پس اندازهای کوچک مردم و اعطای وام هایی در راستای فعالیت های عمرانی، تولیدی و سرمایه گذاری

معین باعث انسجام در سرمایه گذاری پس اندازها می شوند.

طبقه بندی نهادهای مالی:

پس اندازهای جمع آوری شده توسط موسسات و نهادهای مالی به لحاظ انگیزه های شکل گیری همگون نبوده و از این نظر بین آنها تفاوت‌هایی وجود دارد.

انگیزه های شکل گیری پس انداز به قرار زیر است:

1- انگیزه معاملاتی

2- انگیزه احتیاطی

3- انگیزه سرمایه گذاری

نهادهای مالی پایه بانکی و غیربانکی:

نهادهایی که انگیزه معاملاتی مورد توجه آنهاست (بانک ها، موسسات مالی، صندوق ها.....)

نهادهای مالی قراردادی:

انگیزه احتیاطی مورد توجه آنهاست (شرکت های بیمه، صندوق بازنشستگی و...)

نهادهای مالی پایه اوراق بهادار:

جنبه سرمایه گذاری مورد توجه می باشد.

نهادهای مالی پایه بانکی و غیربانکی:

الف) بانکهای تجاری:

بانکهای تجاری در بازار پول فعالیت می کنند و تجهیز منابع آنها از طریق سپرده پذیری است. سود بانکی عمدتاً ثابت است و به بانکهای عمده فروش و خرده فروش تقسیم می کنند بانکهای خرده فروش بانکهای سپرده پذیری هستند که دارای شعب متعددی هستند اما بانکهای

عمده فروش بانکهای مستقر در مراکز مالی هستند که برای بانکهای خرده فروش نقش بانک مرتبط را نیز ایفا می کنند. بانکهای تجاری مکمل بازار سرمایه نیز محسوب می شوند که نقدینگی کوتاه مدت و گردش مالی واحد های تولیدی را سیر می سازد بانکهای تجاری واسطه مالی بین وام گیرنده و سپرده گذار هستند.

خدمات بانکهای تجاری:

بانکداری اشخاص: وام برای خرید مصرفی، مسکن رهنی، وام اقساطی و خدمات سرمایه گذاری فردی می باشند.

بانکداری نهادی:

وام به شرکتهای مالی و غیر مالی و انجام خدمات بانکی این نهادها

بانکداری بین المللی:

تامین مالی شرکتهای، محصولات و خدمات بازار سرمایه و ارز خارجی است.

تامین وجوه برای مشتریان بانک:

اقدام به تعهد و پذیره نویسی اوراق بهادار، اعتبارات اسنادی و دیگر ضمانت نامه ها است.

ب) موسسات (صندوقهای) پس انداز و وام:

این موسسات وجوه مورد نیاز را از محل پس اندازهای مردم تامین می کنند. این پس اندازها می توانند مدت دار یا به صورت نوعی حساب بانکی باشند این صندوقها از پس اندازهای مردم برای اعطای وام رهنی استفاده می کنند و تفاوت آن با بانکها این است که بیشترین حجم وامهای این شرکتها را وامهای رهنی تشکیل می دهند.

ج) بانکهای پس انداز:

کار این موسسات با هدف حمایت از پس اندازهای اقشار کم درآمد بود این بانک ها اغلب به صورت غیر سهامی و یا به صورت صندوقهای مشترک تاسیس شدند. دارایی اصلی آنها پس انداز وامهای رهنی، اوراق قرضه شرکتها، اوراق قرضه خزانه داری و سازمانهای دولتی به اوراق بهادار شهرداریها، سهام عادی و وامهای مصرفی است.

د) اتحادیه های اعتباری:

جزء موسسات مالی غیر بانکی می باشد که در زمینه امور مالی و اعتباری در بازار سرمایه و سهام فعالیت می کند مصارف وجوه این موسسات غالباً صرف سرمایه گذاری در پرتفوی اوراق بهادار و سهام است.

ه) شرکتهای اجاره دهنده:

شرکتهایی که دارایی بادوام و ملموس مانند ماشین آلات اتومبیل و غیره را خریداری کرده و آنها را به شکل اجاره در اختیار افراد حقیقی و حقوقی قرار می دهند.

شرایط اجاره:

هزینه سرمایه گذاری شده: براساس هزینه سرمایه گذاری تعیین می شود.

ارزش باقی مانده:

عامل پول: این عامل با نرخ بهره بیان می شود

مدت اجازه:

انواع قراردادهای اجاره:

اجاره با ارزش معین و محدود: ارزش باقی مانده قبل از اجاره محاسبه می شود و بر حساب آن اجاره تعیین می گردد.

اجاره با ارزش متغیر: ارزش باقی مانده در آتی با ارزش ابتدائی محاسبه می شود و مابه التفاوت درخواست می گردد.

دلایل اجاره:

- قدرت خرید

- مدیریت ترانزنامه

- تامین مالی کامل

- مدیریت دارایی

- صرفه جویی مالیاتی

- استفاده از تجهیزات پیشرفته

- خدمات اضافی

- کمکهای تخصص

- انعطاف پذیری

- حق تامین مالی تجهیزات متداول

- قرارداد اجاره گاهی ارزان تر از وام است

- در شرایط تورمی منبع اجاره های پرداختی در طول عمر دارایی از ارزش کمتری برخوردارند.

- امکان بهره مندی از روشهای تامین مالی خارج از ترازنامه را مقدور می سازد.

نهادهای مالی قرارداری:

الف) شرکتهای بیمه: جز واسطه مالی بین بیمه گر و بیمه گذار می باشد.

-شرکتهای بیمه عمر(زندگی)

- شرکتهای بیمه حوادث و اموال (غیر زندگی)

ب) مجموعه های بانک بیمه: فعالیت مشترک عملیات بانکی و بیمه ای را مجموعه های بانک بیمه نامند.

-سرمایه گذاری فرابخشی

- نفوذ کردن در بازار

- انعقاد قرارداد همکاری بین بانک و بیمه

ج) شرکت بیمه سپرده: بانکها حق بیمه ایی در برابر عدم پرداخت سپرده ها به بیمه می پردازند.

و) صندوق بازنشستگی:

- بنگاههای تجاری خصوصی

- نهادهای دولتی

- اتحادیه های کارگری

- افراد حقیقی

نهادهای مالی پایه اوراق بهادار:

الف) شرکتهای تامین مالی(شرکتهای مالی):

یک واسطه گر مالی است که به منظور سهولت انتشار و معامله اوراق بهادار به ویژه در شرکت های تازه تاسیس به تامین مالی سرمایه گذاران در اولین مرحله پذیره نویسی اوراق بهادار را عهده دار می باشد این شرکتها با دریافت اعتبارات کلان از بانکها به تامین مالی شرکتها در بازار سرمایه مشغول هستند.

وظایف تامین مالی که توسط شرکتهای مالی انجام می شوند عبارتند از:

-وام پذیره نویسی و وام برای متقاضیان خرید سهام

- وام تثبیت بازار

- وام عضویت

- اعطای وام برای توسعه بازار سرمایه و وام برای پذیره نویسان

- اعطای وام به خریداران یا بازارسازان برای تسویه معاملات

- قبول اوراق بهادار به عنوان وثیقه
- ارائه استقراض اوراق بهادار به سرمایه گذاران
- اعطای وام به سرمایه گذاران جدید اوراق بهادار
- انجام معاملات اوراق بهادار (اسناد دریافتی)
- نگهداری امانی اوراق بهادار
- قبول سپرده نقدی از اشخاص حقیقی و حقوقی
- وام تامین سرمایه
- وام سرمایه در گردش
- وام خرید سهام

تقسیم بندی شرکتهای تامین مالی:

- شرکتهای تامین مالی مصرف کننده که تخصص در پرداخت اعتبارات به مصرف کنندگان کالا و محصولات دارند.
 - شرکتهای مالی فروش که تخصص در اعطای وام برای خرده فروشان و معامله گران دارند.
 - شرکتهای مالی تجاری که تخصص در اعطای تسهیلات و اعتبار برای خریداران مواد و سایر محصولات تجاری دارند.
- ب) شرکتهای اوراق بهادار:

این شرکتها اقدام به خرید و فروش اوراق بهاداری کنند به عنوان کارگزار در بازار اختیار معامله، معاملات آتی اوراق بهادار، معاملات وعده دار و ابزارهای مالی مشتقه و همچنین در معاملات اوراق بهادار شرکتهای داخلی و خارجی فعالیت می کنند این شرکتها در پذیره نویسی اوراق بهادار، خرید و تعهد فروشی آنها به عموم مردم و مدیریت انتشار و فروش عمومی اوراق بهادار فعالیت دارند. این شرکتها به عنوان واسطه های و کارگزاران اوراق بهادار به صورت سازمان حرفه ای خصوصی فعالیت می کنند.

ج) بانکهای سرمایه گذاری:

بانکهای سرمایه گذاری با خرید یکجای اوراق بهادار منتشر شده شرکتها و قبول ریسک فروش آن به مردم و یا تعهد خرید اوراق بهادار به قصد فروش آنها در دسته های کوچکتر به سرمایه گذاران، نقش مهمی را در بازار سرمایه اولیه به عهده دارند.

-خدمات بانکهای سرمایه گذاری

- خدمات سنتی

- خدمات نوین

د) موسسه امین:

شرکتی است که تاسیس می شود تا به عنوان یک امین ، اموال دیگران را سرپرستی کند.

ه) شرکتهای عاملیت:

این شرکتها اسناد و حسابهای دریافتی ناشی از فروش نسبه سایر شرکتها را با بررسی و تایید اعتبار آنها می خردند و سپس خود اقدامات اجرایی برای وصول اینگونه مطالبات را از شرکت مدیون پیگیری می کنند این موسسات امکان نقدینگی را برای شرکتهایی که فروش اعتباری می کنند فراهم کرده و ریسک عدم وصول مطالبات شرکت را می پذیرند.

(و) شرکتهای رتبه بندی ریسک اوراق بهادار:

شرکتهایی هستند که از طریق تحلیل موقعیت و شرایط درجه ریسک و یا احتمال عدم برگشت اصل و سود اوراق بهادار را که باز پرداخت اصل و فرع در زمان های آتی توسط ناشر تعهد شده است تعیین می کنند این شرکتهای اوراق بهاداری را که به تازگی منتشر شده است از نظر ریسک و بازده و میزان سود آوری رتبه بندی می کنند و اطلاعاتی از اوضاع مالی شرکتهای را در جراید مالی در اختیار سرمایه گذاران قرار می دهند.

درجه AAA: بالاترین درجه که بیانگر آن است که ظرفیت و توان پرداخت سود و اصل سرمایه عیار بالا است.

درجه AA: فقط کمی با درجه AAA اختلاف دارد.

درجه A: ظرفیت قوی در باز پرداخت دارد ولی ممکن است در شرایط نامطلوب اقتصادی مشکلاتی در باز پرداخت سود بروز کند.

درجه BBB: ظرفیت برای پرداخت سود و باز پرداخت اصل کافی است. اوراق بهادار دارای رتبه بندی:

- اوراق بدهی بلند مدت شرکتهای

- اوراق بدهی کوتاه مدت تجاری شرکتهای

- اوراق بدهی سازمانهای نیمه دولتی و شهرداریها

- اوراق بهادار ملکی و رهنی بخش خصوصی

- اوراق بدهی نهادهای مالی و بین المللی و دولت

مزایای شرکتهای رتبه بندی اوراق بهادار:

- عدم تقارن اطلاعاتی بین سرمایه گذار و ناشر کاهش یافته و معاملات اوراق بهادار رواج بیشتری می یابد و در نتیجه تامین مالی از طریق انتشار اوراق بهادار با سهولت انجام می گیرد.

- رتبه بندی فعالیت سرمایه گذاری را از کار سفته بازی تفکیک می کند.

- رتبه بندی توسط موسسات متخصص منجر به کاهش هزینه ها در سطح کلان می شود زیرا اگر همه سرمایه گذاران به هزینه شخصی خود بخواهند اوراق بهادار را ارزیابی کنند هریک باید هزینه و فرصت زیادی را مصرف کنند.

- رتبه بندی باعث تخصیص بهینه تر مبالغ مالی در بازار سرمایه می شود.

- شرکتهایی که کیفیت پائین تر از متوسط بازار را دارند نمی توانند اوراق بهادار خود را به قیمت بالاتر از ارزش واقعی آن به فروش رسانند و به عبارت دیگر رتبه بندی باعث می شود ارزش بازار اوراق بهادار به ارزش ذاتی نزدیک شود.

- رتبه بندی مداوم در انتشار اوراق قرضه، معاملات تجاری اوراق قرضه را در بازار ثانویه تسهیل می کنند.

- رتبه بندی باعث رفع ابهام و کاهش خطای بالا در پیش بینی های مالی بازار اولیه شده و انتظارات سرمایه گذاران را به واقعیت نزدیک تر می سازد.

- رتبه بندی در تعیین صحیح ریسک و محاسبات قیمت گذاری و ارزشیابی اوراق بهادار در بازار اولیه کمک می کند. در نتیجه هزینه سرمایه و بازده مورد انتظار سرمایه گذاران به درستی محاسبه می شود.

- رتبه بندی باعث هموار سازی فضای پذیره نویسی اولیه اوراق بهادار می شود.

- بازاریابی اوراق بهادار را در بازار اولیه و در معاملات بازار ثانویه تسهیل کرده و نقش مهمی را در جذب منابع مالی بازی می کند.

- ترغیب و جذب سرمایه گذاران بیشتر و توسعه فعالیت بازار اولیه سرمایه در جهت تامین منابع مالی لازم برای طرح ها و فعالیت های نو در اقتصاد.

- افزایش صحت و وقت محاسبات بازار اولیه اوراق بهادار در سطح داخلی یا بین المللی

(ز) شرکت های خدمات مشاوره (مشاوران سرمایه گذاران)

این شرکت ها خدمات مشاوره ای به سرمایه گذارانی ارائه می دهند که آگاهی کافی از بازار سرمایه ندارند.

خدمات مشاوره ایی:

-تهیه گزارش های رسمی از شرکتهای

- تهیه اوراق و اطلاعات متحدالشکل و مقرر

- ارایه اظهارات شفاهی یا با مدارک درباره قیمت گذاری اوراق بهادار

- ارائه نظر در خصوص سرمایه گذاری در اوراق بهادار

(ح) تحلیل گران خبره مالی:

مؤسسات تحلیل گر خبره مالی از جمله مؤسسات بازار سرمایه هستند که دارای تخصص و مهارت بالایی در تحلیل امور مربوط به سرمایه گذاری می باشد

(ط) موسسه حمایت از سرمایه گذاران اوراق بهادار:

این مؤسسات به منظور جبران خسارت سرمایه گذاران در قبال تخلفات و یا ورشکستگی شرکت های بورس یا واسطه گران مالی به صورت صندوق ضمانت در بازار های رسمی اوراق بهادار فعالیت می کنند.

(ی) شرکتهای تسویه معاملات اوراق بهادار:

این شرکت ها کلیه امور مالی و اداری فرآیند خرید و فروش اوراق بهادار را تا تسویه کامل حساب های بین خریداران به فروشندگان و کارگزاران به عهده دارند.

(ک) شرکت های نگهدارنده اوراق بهادار(سپرده امانی):

این شرکت ها به طور امانی به صورت صندوق ذخیره اوراق بهادار، مرکز نگهداری اوراق بهادار محسوب می شوند.

(ل) شرکت های مدیریت دارایی:

این مؤسسات خدمات بانکی و کارگزاری را باهم انجام می دهند.

(م) موسسه کارگزار:

شرکتی است که در امور سهام و برگ اختیار خرید و برگ اختیار فروش سهام تخصص دارد و واسطه بین خریدار و فروشنده اوراق بهادار است.

تقسیم بندی شرکت های کارگزاری تخصصی:

-شرکت های کارگزاری پذیره نویس

- شرکت های کارگزاری مشاور سرمایه گذار

- شرکت های کارگزاری - معامله گری

- شرکت های کارگزاری سرمایه گذار

- شرکت های کارگزاری مشاوره صنعتی

ت) موسسه معامله گر رسمی:

عضو رسمی سازمان بورس نیویورک است که به حساب خودش خرید و فروش می کند و ریسک مربوط به معاملات خود را هم می پذیرد.

ن) بازار ساز:

یک شخصیت حقوقی و یا حقیقی است که سهام خاصی را در بازارهای خارج از بورس برای خودش خرید و فروش می کند و ریسک های مربوط به آن را هم می پذیرد.

ظ) بازار ساز متخصص بورس:

یک عضو رسمی بورس است که در تالار بورس برای خود و سازمان خود اقدام به خرید و فروش اوراق بهادار می کند و با درخواست یک کارگزار اقدام به ارائه قیمت پیشنهادی خرید و فروش نماید و باید حاضر باشد به آن قیمت اوراق بهادار را بخرد و بفروشد.

نقش های بازار ساز متخصص بورس:

-در نقش خریدار

- در نقش فروشنده

- قبول سفارشات

- ایجاد تعادل در بازار اوراق بهادار

- ایجاد بازار منظم و مداوم

- مهار نوسان های موقت و غیر مقبول قیمت سهام

- نزدیک نمودن قیمت سهام به ارزش ذاتی آن

- جلب اعتماد عمومی به بازار اوراق بهادار

- علامت دادن، بازار در مورد تقارن اطلاعاتی

وظایف بازار سازها:

-آمادگی میسر جهت خرید و فروش و تحرک لازم در شرایط فقدان خریدار یا فروشنده

- ارائه محدوده قیمت خرید و فروش سهام

- حفظ نقدینگی سریع سهام

- انجام سفارش ها به قیمت های محدود

ص) بانکهای رهنی:

این بانک ها اقدام به خرید اوراق بهادار رهنی می کنند. اوراق بهاداری که ساخت خانه، مجتمع های مسکونی و بنگاههای اداری و تجاری در رهن آن می باشد.

ض) شرکتها ی سرمایه گذاری:

واسطه مالی است که به عامه مردم سهام می فروشد و عواید حاصله را در سبد متنوعی از اوراق بهادار سرمایه گذاری می کند.

ف) صندوقهای سرمایه گذاری:

یکی از پدیده های بازار مالی است که به صورت صندوقهایی با سرمایه ثابت و محدود تشکیل می شوند.

ق) صندوق مشترک سرمایه گذاری با سرمایه متغیر:

یک موسسه تجاری است که پیوسته سهام جدید منتشر می کند و از محل وجوه حاصل از فروش آنها در اوراق بهادار سایر شرکت ها سرمایه گذاری می کند تا به اهداف مندرج در آگهی عرضه سهام خود دست یابند.

$$\text{ارزش اوراق بهادار و دارایی شرکت منهای بدهیهای شرکت} = \frac{\text{ارزش خالص دارایی}}{\text{تعداد سهام شرکت}}$$

س) صندوق های مشترک سرمایه گذاری با سرمایه ثابت و معین:

نوعی صندوق مشترک سرمایه گذاری با میزان سرمایه ثابت و معین(محدود) است این شرکت ها پس از تصویب مجمع عمومی صاحبان سهام و اصلاح اساسنامه اقدام به انتشار سهام جدید می کنند. این صندوق ها مانند هر شرکت سهامی دیگر سهم خود را به مردم می فروشند و سهام خود را باز خرید نمی کنند.

ش) یونیت تراست آمریکایی(صندوق سرمایه گذاری غیرفعال):

صندوقهای سرمایه گذاری هستند که معمولاً در اوراق قرضه سرمایه گذاری می کنند تعداد سهم انتشار داده ثابت است و این اوراق قرضه تا سررسید هستند طول عمر صندوق معین است و تنها کارمزد فروش دریافت می کنند.

ث) شرکت های مادر:

شرکت مادر صاحب سهام شرکت دیگری است و از نظر تعداد رای می تواند آن شرکت را تحت کنترل قرار دهد.

خ) شرکت های بزرگ با فعالیت های متنوع:

شرکتی است که در چند فعالیت تجاری متنوع و صنایع مختلف تجارت می کند و هر بخش صنعت خاص بیش از 51 درصد سود عملیاتی مشمول مالیات را تامین نمی کند هدف این شرکت کسب درآمد از صنایع مختلف است.

ج) شرکت های سرمایه گذاری در املاک و مستغلات:

نوعی شرکت سرمایه گذاری است که در زمین، املاک و مستغلات سرمایه گذاری می کند. دارایی این شرکت ها را غالباً مسکن، مستغلات، زمین، باغ، املاک، ساختمان، آپارتمان و هتل تشکیل می دهد.

چ) صندوق های وجوه وقفی:

گروه های اجتماعی و یا شرکت ها با اهداء دارایی های نقد و غیرنقد صندوق هایی را بوجود می آورند که به آن صندوق وجوه وقفی گویند.

بانکداری الکترونیکی:

وظایف بانکها و موسسات مالی اعتباری انتقال وجوه می باشد و از لحاظ فناوری و شیوه عمل به دو شکل انجام می پذیرد یکی به شیوه سنتی و مبتنی بر کاغذ و دیگری به شکل الکترونیکی.

مفهوم انتقال الکترونیکی پول (EFT)(Electronic Funds Transfer):

سیستم انتقال وجوه به مجموعه ای از فعالیت ها اطلاق می شود که به وسیله بانک ها و یا موسسات دیگر از قبیل اتاق پایاپای جهت انتقال وجوه بین بانکها صورت می پذیرد حال اگر این فعالیتها بر مبنای کاغذ استوار باشد به آن شیوه پرداخت انتقال گفته می شود و اگر این فعالیت ها از طریق فناوری اطلاعات و ارتباطات به صورت الکترونیکی انجام پذیرد به آن "انتقال الکترونیکی وجوه" می گویند و شروع به کار گیری و توسعه سیستم های انتقال الکترونیکی در دنیا به دهه های 1950-1960 میلادی در آمریکا و اروپا برمیگردد.

تعریف انتقال الکترونیکی وجوه EFT:

انتقال وجوه بین حساب ها، بانک ها و سایر موسسات مالی، با استفاده یا بدون استفاده از اتاق پایاپای خودکار، از طریق بکارگیری ترمینال الکترونیکی، تلفن رایانه، ماشین های نقطه فروش، ماشین های خودپرداز و یا هر وسیله الکترونیکی وجوه از بعضی جهات گسترده تراز بانکداری الکترونیکی خواهد بود و می تواند بانکداری الکترونیکی را در خود جای دهد.

اهمیت و جایگاه انتقال الکترونیکی:

انتقال الکترونیکی وجوه در مقایسه با سایر سازوکارهای پرداخت مبتنی بر کاغذ راحت تر، کاراتر، مطمئن تر، سریع تر و کم هزینه تر است. بکارگیری انتقال الکترونیکی وجوه با توجه به اینکه جنبه مختلفی دارد از جایگاه ویژه ای در اقتصاد و تجارت برخوردار است.

مزایا و ویژگیهای به کارگیری انتقال الکترونیکی وجوه:

الف) امنیت

ب) سرعت

ج) آسان بودن و سادگی

د) کم هزینه بودن

ه) کاهش اشتباهات انسانی

و) بهره وری و کارایی

ز) بهبود مدیریت وجوه و نقدینگی

ح) بهبود روابط با مشتریان

نحوه عملکرد انتقال وجوه:

انتقال الکترونیکی وجوه از طریق کارت اعتباری، کارت هزینه، کارت بدهی حساب جاری الکترونیکی، حساب جاری معمولی، از طریق تلفن، رایانه، ترمینال رایانه ای، اینترنت به وسیله افراد و سازمان ها و یا کارمندان بانک صورت می پذیرد.

انواع سیستم های انتقال الکترونیکی وجوه:

-بانکداری الکترونیکی مصرف کننده

ماشین خودپرداز

ماشین نقطه فروش

بانکداری تلفنی(واکنش صوتی،تشخیص صدا،تلفن های قابل برنامه ریزی)

بانکداری اینترنتی

بانکداری خانگی/دفتری

-بانکداری الکترونیکی بین بانکی

- کارت های پلاستیکی(بانکی) در بانکداری الکترونیکی

کارت های بدهکار یا پرداخت

➤ بدهکار تک معامله ای

➤ بدهکار ماهیانه

-کارت های اعتباری

- کارت های هزینه(در پایان ماه کل هزینه پرداخت می شود

- کارت هوشمند

➤ کیف پول الکترونیکی

➤ چک الکترونیکی

معماری سیستم پرداخت الکترونیکی:

زیر ساخت فناوری و قانونی که انتقال ارزش را بین دو طرف معامله میسر می سازد و معماری سیستم های پرداخت الکترونیکی با مجموعه مشخصه ها و مولفه هایی هستند که ساختار سیستم پرداخت الکترونیکی را به طور کامل نشان می دهد.

ویژگی های سیستم های پرداخت الکترونیکی:

-قابلیت اطمینان

- رعایت گمنامی

- قابل قبول بودن

- انعطاف پذیری

- تحویل پذیری

- کارایی

- سهولت استفاده از سیستم

عناصر اصلی سیستم پرداخت الکترونیکی:

1- مجوز پرداخت

2- تهاجر پرداخت (توافق بین دو بانک)

زیر ساخت های فناوری سیستم پرداخت الکترونیکی:

امکانات مخابراتی پیشرفته، امکان دسترسی به سیستم ماهواره، شبکه برق مطمئن، امکانات سخت افزاری و نرم افزاری رایانه ای، فراهم کنندگان خدمات اینترنت (ISP) امکان دسترسی همگان به اینترنت، حمل و نقل کالا، پست پیشرفته، رسالت بیمه توسعه یافته

زیر ساخت های قانونی لازم برای سیستم های پرداخت الکترونیکی:

چهارچوب قانونی قوی و محکم برای تمامی موارد ممکن همراه با جزئیات مربوط، حدود اختیارات و مسئولیت ها را مشخص می کند، سازوکار قراردادی توافقی و مقرراتی است که بین طرفین یک سیستم پرداخت الکترونیکی، توافقات لازم انجام می پذیرد.

زیر ساخت های امنیتی سیستم های پرداخت الکترونیکی:

- محرمانه بودن

- تصدیق اصالت

- یکپارچگی

- انکارناپذیری

- اعتماد

- گمنامی

سازوکار پرداخت در سیستم پرداخت الکترونیکی:

- کارت ها

- پول الکترونیکی

- چک الکترونیکی

- سیستم پرداخت خرد

پول خارجی (ارز)

در عملیات بانکداری بین المللی که شامل مجموعه ای از روش ها، شیوه ها، طرز عمل، قواعد و مقررات پذیرفته شده برای مبادله کالاها و خدمات در میان کشورها می باشد، از این پول های خارجی به عنوان "ارز" نام برده می شود.

سازوکارهای تامین و معروف ارز در نظام های اقتصادی:

منابع ارزی هرکشور شامل عواید حاصله از صادرات مرئی و کسب بهره از سرمایه گذاری ها (صادرات نامرئی) بدست می آید. واز طرفی بنابه ضرورت بخشی از نیازهای جامعه خود را از خارج و بازارهای بین المللی تامین می کند که هزینه های ارزی آن کشور را شامل می شود.

طبقه بندی انواع ارز:

-ارزهای قابل تبدیل: ارزهایی می باشند که در بازارهای پولی و مالی بین المللی قابل مبادله با سایر ارزهای دیگر باشد. و دارای دو خصوصیت زیر می باشد.

الف: داشتن قابلیت استفاده در پرداخت ها و دریافت های مربوط به کلیه معاملات اقتصادی در خارج از مرزهای کشور

ب: نگه داری و قبول ارز مذکور به عنوان "ارز ذخیره" توسط بانک مرکزی و تجاری

-ارزهای غیرقابل تبدیل: به مجموعه ایی از اسعار خارجی گفته می شود که به دلیل عدم برخورداری از مقبولیت در بازارهای پولی بین المللی اساساً خریداری نداشته و قابلیت تبدیل به سایر ارزهای خارجی را ندارند.

بازار ارز:

بازار ارز مانند بازارهای دیگر از دوطرف عرضه و تقاضا تشکیل گردیده است. در طرف تقاضا، متقاضیان ارز یعنی واردکنندگان و خریداران کالا و خدمات از خارج و متقاضیان سرمایه گذاری در کشورهای خارجی و در طرف عرضه، صادرکنندگان و فروشندگان کالاها و خدمات به خارج و سرمایه گذاران خارجی که تمایل به سرمایه گذاری در داخل کشور را دارند، قرار گرفته اند.

نظام های ارزی:

نظام نرخ های ثابت ارز: نظام پایه طلا می باشد که در رابطه پول هر کشور با طلا معین می شد.

نظام نرخ های شناور ارز: تعیین نرخ های برابری براساس نیروهای بازار برای پول های مختلف صورت می گیرد.

معاملات ارزی و روش های تعیین نرخ ارز:

1-معاملات تبدیل نقدی

2- معاملات سلف

3- معاملات تعویض یا سوآپ(ترکیب یک معامله نقدی و سلف می باشد)

سازمان های پولی بین المللی و نقش آن در رشد و توسعه اقتصادی کشورها

بروز بحران های عظیم مالی، هرج و مرج ها و حتی منازعات سیاسی و جنگ های خانمان سوز ناشی از فقدان یک نظام همکاری و همیاری بین المللی در جهان می باشد. در همین راستا کنفرانسی در برتون وودز با همکاری 44 کشور برگزار گردید که نتیجه آن تولد دو سازمان اقتصادی بین المللی معینی صندوق بین المللی پول(IMF) و بانک بین المللی ترمیم و توسعه که در بعدها به بانک جهانی معروف شد، گردید.

صندوق بین المللی پول:

صندوق بین المللی پول در ژوئن 1944 طی کنفرانس پولی و مالی برتون وودز و با شرکت نمایندگان 44کشور جهان، با اهدافی به شرح ذیل تاسیس گردید:

1-تدوین مقررات نظام پولی بین المللی و نظارت بر اجرای صحیح آن

2- گسترش همکاری های پولی بین المللی و فراهم کردن امکانات جهت تبادل نظر و تشریک مساعی در مسائل پولی بین المللی

3- تامین منابع مالی از طریق اعطای وام های کوتاه مدت و میان مدت به کشورهای عضو، بمنظور تامین مالی عدم تعادل های موقتی تراز ارزی و کمک به کاهش عدم تعادل های مزمن و ساختاری

- فراهم نمودن شرایط لازم برای گسترش و رشد متوازن تجارت بین المللی

5- تشریک مساعی در ایجاد یک سیستم چندجانبه پرداخت ها، در زمینه معاملات جاری بین اعضا و همچنین رفع محدودیت های ارزی که مانع رشد تجارت جهانی است.

6- کمک به تثبیت نرخ مبادلات ارزی و برقراری سیستم منظم مبادلات بین اعضا و جلوگیری از کاهش بی رویه نرخ های ارز.

ارکان تشکیلاتی صندوق بین المللی پول:

هیئت نمایندگان

هیئت اجرایی

مدیر عامل

منابع مالی صندوق بین المللی پول:

صندوق بین المللی پول منابع مالی خود را از دو طریق دریافت سهمیه و حق عضویت پرداختی توسط اعضا و یا استقراض تامین می کند.

ارزیابی نقش صندوق بین المللی پول در کشورهای در حال توسعه:

صندوق بین المللی پول استراتژی هایی نظیر گسترش صادرات، افزایش کارایی اقتصادی، رفع موانع سرمایه گذاری ها و فعالیت های بخش خصوصی را توصیه می کند و با کمک های تکنیکی خود منجر به تطابق نیازهای جدید می شود و در نهایت باعث کاهش فشاردهی در کشورهای در حال توسعه می شود.

بانک جهانی:

در سال 1944 و در راستای ترمیم و بازسازی خرابی ها و زیان های ناشی از جنگ جهانی دوم در قالب همکاری های بین المللی کشورهای جهان، بانک بین المللی ترمیم و توسعه پایه ریزی شد. با گذشت زمان نیاز به گسترش دامنه فعالیت بانک بین المللی ترمیم و توسعه احساس گردید. به تدریج طی سال های مختلف، در پاسخ به این نیاز موسسات دیگری نیز با اهداف مشخص وابسته به بانک ایجاد و این مجموعه در قالب بانک جهانی نامیده شدند.

اهداف بانک جهانی:

1- کمک به بازسازی و توسعه کشورهای عضو، از طریق تسهیل سرمایه گذاری های تولیدی در آن کشورها، بازسازی اقتصاد کشورهای که در خلال جنگ آسیب دیده و یا از بین رفته اند. انطباق مجدد و هدایت تسهیلات و وسایل تولیدی با نیازها و احتیاجات زمان صلح و تشویق امر گسترش تسهیلات و منابع تولیدی در کشورهای در حال توسعه.

- اعطای وام به کشورهای عضو از نتایج بانک

3- تشویق سرمایه گذاری های خارجی در کشورهای عضو بانک و از طریق تضمین اصل و بهره سرمایه گذاری ها و مشارکت در اعطای وام و تسهیلات مالی مناسب

4- کمک به رشد متوازن و بلند مدت تجارت بین المللی و حفظ تعادل در موازنه پرداخت ها از طریق تشویق سرمایه گذاری های بین المللی.

ارکان و تشکیلات بانک جهانی:

- هیئت نمایندگان

- هیئت مدیره

- مدیر عامل

سرمایه ها و منابع مالی بانک جهانی

سرمایه بانک از مجموع سهام تعهد شده اعضاء که متناسب با توان اقتصادی و مالی آنها می باشد تامین گردیده است، علاوه بر مجموع سرمایه اولیه و دریافت حق عضویت ها، منابع استقراض ارز بازارهای مالی و دولت ها، از دیگر روش های تامین منابع مالی بانک جهانی محسوب می گردد.

نقش و فعالیت های بانک جهانی در کشورهای در حال توسعه:

فعالیت های بانک جهانی در تامین مالی ساختمان، جاده، راه آهن، سد، نیروگاه وسایر تاسیسات زیربنایی در نوسازی اقتصادی کشورهای در حال توسعه، از اهمیت به سزایی برخوردار است.

ابزارهای مالی قابل کاربرد در بازار پول:

الف) اسناد خزانه:

ابزارهای مالی کوتاه مدتی هستند که دولت ها معمولاً برای جبران کسری بودجه خود منتشر می کنند و سررسید آنها باتوجه به اهدافی که دنبال می نمایند کمتر از یک سال است.

ب) اوراق تجاری:

ابزار مالی، برای شرکت ها وموسساتی به کار می رود که در کوتاه مدت به نقدینگی بیشتری نیاز دارند و به وسیله ناشرانی با اعتبار بالا منتشر می شوند.

ج) گواهی سپرده قابل انتقال (Negotiable Certificate Of Deposit):

سپرده های مدت داری هستند که می توانند در بازار ثانویه فروخته شوند.

د) پذیرش های بانکی:

حواله های مدت داری (برات) هستند که به وسیله بانک منتشر می شوند و بانک تعهد می نماید که در سررسیدی معین که رایج ترین آن 90 روز است به مبلغ آن را پرداخت می نماید. این ابزار مالی باتوجه به ضمانت آن توسط بانک ها، ریسک ناچیزی دارد و قابل خرید و فروش در بازار ثانویه است. پذیرش هایی که توسط بانک تضمین می شود، تحت عنوان "اعتبار اسنادی" (LC) نیز به کار می روند.

ه) موافقت نامه های بازخرید (Repurchase Agreements):

ابزارهای مالی مبتنی بر موافقتنامه بازخرید، فروش ابزار مالی ای است که بازخرید آن در تاریخ و قیمت معین، تضمین شده است.

ابزار مالی قابل کاربرد در بازار سرمایه:

الف) ابزارهای بدهی:

اوراق قرضه، رایج ترین نوع ابزارهای بدهی است که معروف ترین نوع اوراق قرضه:

1- اوراق قرضه دولتی

2- اوراق قرضه رهنی

3- اوراق قرضه شرکت ها

4- اوراق قرضه تبدیل

ب) ابزارهای مشارکتی:

ابزارهای مشارکتی به واحدهای اقتصادی امکان می دهند سهمی که خریداری نموده اند، در شرکت منتشر کننده سهام، مالکیت و حق رای داشته باشند. این نوع ابزارهای مالی به صورت زیر طبقه بندی می شوند.

1- سهام عادی

2- سهام مضاربه ای و سهام سرمایه ای

3- سهام ممتاز

4- سهام خاص